

บทที่ ๔

วิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิต การสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงหลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วย
สาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้แบ่งหัวข้อใน
การศึกษาเป็น ๓ ประเด็น ดังนี้

๑. หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพ
เด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๒. ผลสัมฤทธิ์ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก
เล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
๓. สรุปวิธีการนำหลักพุทธธรรมไปใช้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการบุตร

๔.๑ หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างเสริม สุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เป็นหน่วยงานให้บริการในการดูแลเด็กของคณะพยาบาลศาสตร์ ตระหนักถึงการขาดแคลนคนดูแล
บุตรที่มีคุณภาพในการช่วยเวลากลางวันที่บิดามารดาออกไปทำงาน และยังเป็นแหล่งให้ศึกษาดูงาน
แก่หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็ก และเป็นที่ฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาของคณะ
พยาบาลศาสตร์ มีเป้าหมายโดยให้เด็กได้รับการส่งเสริมสุขภาพและพัฒนาการที่ดี เด็กมีการ
เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีการเจริญเติบโต มีพัฒนาการที่เหมาะสมตาม
วัย ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตามหลักวิชาการ **หลักพุทธธรรม** คือ หลักธรรม
คำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิต เป็นที่พึ่งทางใจและเป็นแนวทางในการ
ประพฤติปฏิบัติ มีหลักพุทธธรรมจำนวนมากที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ อย่างเช่นที่ผู้วิจัยได้ไป
สัมภาษณ์ผู้บริหาร พยาบาล นักโภชนาการ พี่เลี้ยง และบิดามารดาบุตรที่มารับบริการในหน่วยสาธิตฯ
ได้นำหลักพุทธธรรม มาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร คือ

ไตรสิกขา ๓

เป็นหลักธรรมที่มีกระบวนการที่ครอบคลุมและเกิดการฝึกฝนพัฒนาตน คือ ฝึกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้บรรลุเป้าหมาย มุ่งเน้นให้บุตรเติบโตขึ้น เป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี เป็นสาวกที่ดี และเป็นมนุษย์ที่เต็ม ได้แก่

ศีล หมายถึง เป็นการฝึกอบรมด้านความประพฤติ ปฏิบัติตน ให้เป็นปกติ ทั้งกาย วาจา และจิตใจ ศีลจึงเป็นหัวใจหลักประการแรกแห่งพระพุทธศาสนา เด็กควรได้รับการปลูกฝังในศีล ๕ ไม่เบียดเบียน หรือทำร้าย รังแก ไม่ว่าคนหรือสัตว์ ไม่ยึดเอาของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือถ้าไม่ได้ขอและผู้อื่นยังไม่ให้ ก็ไม่ควรหยิบฉวยมา ไม่เอาของรักของหวงก็ผู้อื่น และฝึกให้พูดแต่จริงที่ดี มีประโยชน์ พูดจาไพเราะน่าฟัง ไม่หยาบคาย ไม่ดื่มน้ำเมาหรือสิ่งเสพติด ทำให้ไม่มีสติสัมปชัญญะ ศีลจึงมุ่งเน้น เพื่อให้เกิดความดีในการกระทำ และมีเจตนาในการกระทำของบุคคล ส่งผลให้สังคมส่วนรวมเกิดความสงบเพราะทุกคนได้มีความประพฤติที่ถูกต้องดีงามแล้ว จึงไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

สมาธิ หมายถึง การฝึกอบรมให้มีความคิดแน่วแน่ตั้งใจจริง จิตไม่ฟุ้งซ่าน สงบ มีความมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาธิ เป็นการฝึกจิตให้ตั้งมั่นการที่จะทำให้จิตมีความสมบูรณ์ จะต้องมีการพัฒนาจิต คือ ๑) ทำให้จิตมีคุณภาพ ประกอบด้วยคุณธรรม มีความเมตตา กรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักเห็นใจผู้อื่น ๒) มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความอดทน มีความรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค รักในการศึกษาเล่าเรียน ๓) มีสุขภาพจิตที่ดี มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส เว้นจากความเครียด เด็กจึงควรได้รับการฝึกให้มีสติรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด ได้ทัน

ปัญญา เป็นการฝึก ศึกษา ให้รู้และเข้าใจ มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างความเป็นจริงให้เกิดการรู้แจ้ง รู้จริง สามารถคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจอย่างถูกต้องบนพื้นฐานของปัญญา พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงปัญญาที่เกิดจากการศึกษา เรียนรู้ และอบรม คือ ๑) เป็นปัญญาในการใช้ความคิดพิจารณาในเหตุผลนั้นๆ เป็นปัญญาของแต่ละบุคคลในการคิดที่ตรงกับความเป็นจริง ๒) ปัญญาจากการได้เล่าเรียนศึกษาหาความรู้ จากการคุณครูหรือผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ ๓) ปัญญาจากการได้ลงมือปฏิบัติจากผู้รู้ จนทำให้เกิดความเคยชินมีทักษะในงานนั้นๆ อย่างเชี่ยวชาญ เด็กจึงควรได้รับการอบรมสั่งสอน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ รู้คิดพิจารณา สามารถแก้ปัญหาอย่างมีเหตุมีผล

จากการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำหลักพุทธธรรมไตรสิกขา มาส่งเสริมให้บุตรได้มีพัฒนาการเป็นไปในทางที่ดี แต่ก็ยังมีหลักพุทธธรรมพรหมวิหาร ๔ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงดูบุตรได้

พรหมวิหาร ๔

ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหมหรือผู้ประเสริฐ หมายถึง ผู้มีจิตใจที่ยิ่งใหญ่กว้างขวาง ประดุจพระพรหม เป็นคุณธรรมที่บุคคลทุกสังคมควรปฏิบัติต่อกัน ในฐานะผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่ในการดูแลอบรมสั่งสอน ชี้นะบุตร จึงต้องมีคุณธรรมนี้ พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้อธิบายไว้ว่า^๑

เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่น (บุตร) มีความสุข ความรักใคร่ที่ปราศจากราคะ ความกำหนด เป็นการแสดงออกด้วยความต้องการมุ่งหวังให้ผู้อื่น (บุตร) มีความสุข ทำโดยไม่หวังผลประโยชน์จากผู้อื่น (บุตร)

กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้ผู้อื่น (บุตร) พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนให้ผู้อื่น (บุตร)

มุทิตา มีความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่น (บุตร) อยู่ดีมีสุข พลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่น (บุตร) ได้ดี มีความเจริญยิ่งๆ ขึ้นไป

อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง ดำรงอยู่ในธรรมที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา มีจิตที่เที่ยงตรงดุจดาวซึ่ง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่ได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ตนได้กระทำ การรู้จักวางเฉย พิจารณาว่า ใครทำดีต้องได้ดี ใครทำชั่วก็ย่อมได้ชั่ว

พรหมวิหารนี้ เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม อยู่อย่างพรหม หรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มีคุณอันยิ่งใหญ่ คือบิดามารดาที่มีคุณอันประเสริฐของบุตร ธรรมนี้เป็นหลักการสำคัญในการส่งเสริมบุตรของบิดามารดา แต่ก็มีหลักพุทธธรรมอีกหลายบทที่สามารถนำมาเป็นแนวทางหรือข้อปฏิบัติในการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมบุตร ดังหลักธรรมสังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ ๔

เป็นหลักธรรมยึดเหนี่ยวน้ำใจ ผูกไมตรี เอื้อเพื่อเกื้อกูล เป็นหลักธรรมที่สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน คือ

ทาน เป็นการให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันให้ประโยชน์แก่ผู้อื่น ตลอดจนการให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน คุณธรรมข้อนี้จะทำให้เป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัว

ปิยวาจา การพูดจาที่มีถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบ พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมกับกาลเทศะ การพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดี

อัตถจริยา เป็นการประพฤติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น คือ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงการช่วยและส่งเสริมในทางจริยธรรม

^๑ พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๔๘ - ๑๔๙.

สมานัตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ คือการประพฤติเสมอดันเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้ช่วยให้เป็นคนที่จิตใจหนักแน่นและเป็นการสร้างความนิยม ไว้วางใจจากผู้อื่นอีกด้วย

หลักธรรมนี้บิดามารดาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลบุตรสามารถนำมาส่งเสริมให้บุตรเป็นคนที่มีความเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการสื่อสาร ทำให้บุตรในความดูแลเป็นบุคคลที่ดี ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ดังเช่นหลักพุทธธรรมต่อไปนี้

ฆราวาสธรรม ๔

เป็นธรรมที่ไม่ทำให้เกิดการแตกแยก ทำให้สังคมมีความราบรื่นสามัคคีกันไม่มีการทะเลาะ เกิดความร้าวฉาน คือ

สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความไว้วางใจกัน ถ้าผู้ใหญ่ขาดสัจจะกับเด็กทำอะไรไม่เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ก็จะเกิดความไม่เชื่อใจ มีความหวาดระแวง จึงเป็นสาเหตุของการไม่เชื่อใจ

ทมะ การรู้จักยับยั้งชั่งใจ ช่มใจ ฝึกตนในการควบคุมอารมณ์ ระวังความรู้สึกที่ไม่พึงประสงค์และเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเสียหาย รู้จักปรับปรุงปรับตัวแก้ไขในข้อหรือสิ่งที่ไม่ดีของตนเองได้

ขันติ ความอดทน อดกลั้น ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การที่อดทนต่อสิ่งที่มากระทบกับร่างกายทำให้เกิดความรู้สึกเหนื่อยล้า และการอดทนในด้านจิตใจ โดยมีความทนต่อคำพูดที่ไม่พึงประสงค์ ในระหว่างที่ปฏิบัติหน้าที่การงานและสามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

จาคะ การมีความเสียสละ รู้จักให้ไม่เป็นแต่ผู้เอา มีความเสียสละ ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเป็นเวลา แม้กระทั่งความสุขส่วนตัว เพื่อสังคมส่วนรวม และการเสียสละที่ดีที่สุดอีกอย่าง เป็นการสละสิ่งที่ไม่ดีของตนเองจะทำให้ไม่เกิดความรุ่มเย็น มีความสุข กับสังคมที่เราอยู่

นอกจากหลักธรรมต่างๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้วยังมีหลักของศีล คือ ความปกติ โดยที่ไม่ต้องมีใครบอกหรือเตือนเพราะได้ประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดความเคยชิน คือ ศีล ๕ ที่จะได้กล่าวต่อไปนี้

ศีล ๕ หรือเบญจศีล

เป็นข้อปฏิบัติในความประพฤติชอบทางกายและวาจา การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว ควบคุมให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ตามที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า^๒ ศีล หมายถึง เว้นชั่วคือเว้นจากข้อห้าม ๕ ประการ คือ

๑. เว้นจากทำลายชีวิตหรือการฆ่าการประทุษร้ายกัน
๒. เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการเอาของที่เขาไม่ได้ให้ จากการโกงเขา ทำลายทรัพย์สินผู้อื่น
๓. เว้นจากการประพฤติดิดในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน
๔. เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง และ
๕. เว้นจากการเสพของมึนเมา อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ผู้ที่สามารถปฏิบัติตามศีลตามธรรมได้ก็จะเป็นบุคคลที่มีความสุข โดยที่การประพฤติตามธรรมจะมีความสุขเพราะไม่ต้องกังวลว่าจะมีศัตรูที่มากทำร้ายทำลายเราได้ เพราะการดำเนินชีวิตตามศีลตามธรรมจะไม่เบียดเบียนหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนได้ นอกจากพุทธธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติมีความปกติแล้ว ยังมีหลักพุทธธรรมที่บ่งบอกถึงหน้าที่ของแต่ละคน คือ ทิศ ๖

ทิศ ๖

เป็นธรรมที่เปรียบเทียบบุคคลประเภทต่างๆ ที่จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน จุดทิศที่อยู่รอบตัวเรา จัดเป็น ๖ ทิศ แต่ละขอกล่าวเฉพาะ ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า คือ ทิศตะวันออก ได้แก่ มารดาบิดา เพราะเป็นผู้มีอุปการะและอนุเคราะห์แก่บุตร ดังนี้

๑. ห้ามปรามไม่ให้ประพฤตชั่ว แนะนำสั่งสอนบุตรให้รู้จักความชั่วในทุกด้าน
๒. สอนให้บุตรตั้งอยู่ในความดี สอนให้บุตรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดี เป็นประโยชน์
๓. ให้บุตรได้มีการศึกษา เพื่อมีวิชาชีพอันเป็นกุศล สามารถดูแลตนเองได้ มีอนาคตที่ดี
๔. จัดหาคุ้มครองให้บุตรเมื่อถึงเวลาอันควร โดยให้คำปรึกษา แนะนำบุตรในการเลือกคู่ครอง

๕. มอบสมบัติให้บุตรเมื่อถึงเวลาอันควร เมื่อยังเล็กให้ทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียน พอโตได้เวลาอันสมควรที่บุตรจะได้นำทรัพย์ไปเป็นฐานในการสร้างเนื้อสร้างตัว ที่จะมีครอบครัวต่อไป

จะเห็นได้ว่าหลักพุทธธรรมที่ได้กล่าวมานี้สามารถนำมาใช้ในการอบรมสั่งสอน และส่งเสริมให้บุตรมีพัฒนาการที่ดีได้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การนำหลักพุทธธรรมมาส่งเสริมพัฒนาการของ

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๙๒.

หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มาใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของบุตร ๖ หัวข้อ เพื่อให้บุตรในหน่วยสาธิตฯ มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เหมาะสมตามวัย ดังนี้

๔.๑.๑ ส่งเสริมให้เด็กมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่ดี สมวัยทุกด้าน

การส่งเสริมให้เด็กมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่ดีสมวัยในทุกด้าน และยังมีการส่งเสริมในด้านการเจริญเติบโตให้บุตรมีความพร้อมที่จะมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้เด็กได้มีการเจริญเติบโตสมวัย และใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ คุณวาสนา อ่ำแก้ว นักโภชนาการ^๓ ได้ให้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมในด้านโภชนาการ ไว้ว่า ในการส่งเสริมในด้านการเจริญเติบโตของเด็ก ในฐานะที่เป็นผู้จัดเตรียมอาหาร จึงต้องจัดเตรียมวัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีความใหม่และสดทุกวัน เพื่อให้บุตรได้รับอาหารที่ดีมีประโยชน์ มีสารอาหารครบให้พอเพียงต่อความต้องการของบุตรแต่ละวัย เมื่อได้รับสารอาหารในปริมาณที่เหมาะสมเพื่อที่จะทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตนำไปสู่ความพร้อมของร่างกายที่จะทำให้มีการพัฒนาต่าง ๆ เพราะอาหารเป็นกำลังสำคัญที่จะทำให้บุตรได้มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง สามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะสมองของเด็กที่จะรับรู้ เรียนรู้สิ่งต่างๆ ต่อไป และในการส่งเสริมในด้านการเจริญเติบโตนี้ได้นำหลักพุทธธรรม **ขรവാสธรรม ๔** มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยมีการจัดเตรียมวัตถุดิบต่างๆ ก่อนลงมือทำอาหารให้เป็นไปตามที่ได้มีการกำหนดเวลาในการรับประทานตามมื้ออาหารของเด็กและในการทำอาหารทุกวันต้องคิดคำนวณสารอาหารให้ได้รับเพียงพอกับความต้องการของร่างกายเด็กแต่ละวัย และในการทำงานบางครั้งต้องมีความระมัดระวังที่อาจเกิดอันตรายที่ไม่พึงประสงค์ โดยการข่มใจ ใจความสงบ ไม่ให้เกิดอารมณ์ที่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับเด็ก ใช้ความนุ่มนวล ในการพูดคุยกระตุ้นเด็กที่รับประทานยากเพื่อให้เด็กได้มีการเจริญเติบโต ในการจัดอาหารแต่ละวันต้องมีความอดทนสูงเพราะห้องที่ใช้ปรุงอาหารอากาศในห้องถ่ายเทความร้อนได้ไม่ดีทำให้เกิดความรู้สึกร้อน ยิ่งเป็นฤดูร้อนก็จะมีความรู้สึกร้อนมากเป็นพิเศษและขณะทำต้องยืนตลอด จึงทำให้เกิดปัญหาสุขภาพนักโภชนาการจึงต้องมีความอดทนเพื่อให้เด็กได้รับอาหารตามหลักโภชนาการ ทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายที่สมวัย มีความเสียสละในการจัดเตรียมอาหารให้กับเด็กให้เสร็จตามเวลา และแต่ละวันต้องทำอาหารมากเพราะทางมารดาบิดาจะรับอาหารมื้อเย็นให้บุตรจึงต้องได้เพิ่มมากขึ้นจากที่เด็กทานมื้อกลางวัน การปรุงอาหารแต่ละวันนักโภชนาการทำคนเดียวจึงต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน เสียสละอย่างมาก และในการส่งเสริมกิจกรรมในด้านการเจริญเติบโตนี้ ยังมีหลัก

^๓ สัมภาษณ์ คุณวาสนา อ่ำแก้ว, นักโภชนาการ, หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

พุทธธรรมที่ขาดไม่ได้ โดยจากการให้สัมภาษณ์ ของคุณฉันทรัตน์ สร้อยนาค บอกว่า^๔ ได้ใช้หลักพุทธธรรม**พรหมวิหาร ๔** คือ ให้ความรัก ความปรารถนาที่ดียากให้เด็กมีการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่ดีเพราะถ้าเด็กได้รับสารอาหารไม่ครบตามความต้องการของร่างกายแล้วจะส่งผลให้เด็กขาดสารอาหารและร่างกายก็จะไม่สมบูรณ์ จึงต้องป้อนอาหารให้เด็กที่ไม่สามารถรับประทานอาหารเองได้ และกระตุ้นให้เด็กที่โตช่วยเหลือตนเองในการรับประทาน ตอบสนองความต้องการให้เด็กมีความสุขที่ได้รับประทานอาหารเวลาหิว ทำให้เด็กอารมณ์ดี ไม่อแง

จึงได้มองเห็นว่าหลักธรรมในหน่วยสาธิตฯ ที่ผู้วิจัยได้ไปสัมภาษณ์ ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการเจริญเติบโตนี้ มีหลัก**ฆราวาสธรรม ๔** และ **พรหมวิหาร ๔** ที่นักโภชนาการ และ พี่เลี้ยง ได้ใช้เป็นแนวทางในการทำงานเพื่อที่จะทำให้เด็กได้รับอาหารที่เหมาะสมตามวัย ได้รับสารอาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของเด็ก ทำให้เด็กมีพัฒนาการในด้านการเจริญเติบโตของร่างกายเพื่อนำไปสู่การมีพัฒนาการด้านต่างๆ ที่ดี เพราะการได้ใช้หลักพุทธธรรมสามารถควบคุมยับยั้ง อารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่จะส่งผลในการทำงาน ส่งผลถึงตัวเด็กไปในทางที่ไม่ดี เด็กไม่มีการพัฒนาทำให้ไม่มีพัฒนาการด้านต่างๆไม่สมวัยได้

ส่งเสริมด้านพัฒนาการ

การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี สมวัยทุกด้าน เช่น ด้านร่างกาย ให้เด็กมีความสามารถในการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อมัดใหญ่ มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ด้านอารมณ์ มีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ด้านสังคม สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านสติปัญญา สามารถแก้ปัญหาได้ตามวัย มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผล เด็กจึงต้องได้รับการส่งเสริมจากผู้ใหญ่เพื่อที่จะมีพัฒนาการด้านต่างๆ เป็นไปในทางที่ดี เด็กสามารถใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าสามารถเรียนรู้ในระดับที่สูงต่อไปได้อย่างไม่มีปัญหา

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ คุณสมจิต เกียรติวัฒนเจริญ^๕ ถึงในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กกว่า ให้การดูแลเด็ก (บุตร) ในหน่วยสาธิตฯ ให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย โดยการบริหารจัดการ วางแผน คัดกรองพัฒนาการเด็กก่อนได้รับบริการและทำการประเมินพัฒนาการเด็กทุก ๒ – ๓ เดือน และในการทำงานยังได้นำหลักพุทธธรรม**ฆราวาสธรรม** มาใช้โดย มีความซื่อสัตย์ต่องานที่ทำ ดูแลเด็กทุกคนด้วยความจริงใจ ให้ความรัก ความเมตตาทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเชื่อใจ ไว้วางใจ

^๔ สัมภาษณ์ คุณฉันทรัตน์ สร้อยนาค, ครูพี่เลี้ยง หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๕ สัมภาษณ์ คุณสมจิต เกียรติวัฒนเจริญ, หัวหน้าหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

และท่านยังมีความซื่อสัตย์ต่องานที่ทำดูแลเด็ก(บุตร)ด้วยความจริงใจ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้ร่วมงาน มีการควบคุมอารมณ์ ช่มใจ เวลาเจอเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์สามารถควบคุมอารมณ์ มีความอดทน ต่องานที่ทำเวลาเจอปัญหาและอุปสรรค โดยยึดหลักพุทธธรรม เพื่อไม่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่สมควร ทำให้เด็ก (บุตร) ได้พบเห็นแต่สิ่งที่ดีงาม ทำให้มีความรู้สึก ความทรงจำที่ดีเพื่อนำไปปฏิบัติต่อไปในอนาคต การส่งเสริมในการใช้หลักพุทธธรรมในการดูแลเด็ก (บุตร) ในหน่วยสาธิตฯ มีความอดทนต่อ งานที่ทำ อบรมเด็กให้ปฏิบัติกับการรู้จักการรอคอย อบรมให้เด็กรู้จักการมาก่อน-หลัง (เข้าแถวตาม คิว) มีความเสียสละ สอนให้เด็กแบ่งปันขนม ทั้งนี้ หลักปฏิบัติต่างๆ ดังกล่าว ได้กำหนดให้พี่เลี้ยงแต่ละห้องได้ปฏิบัติตาม แต่ไม่เป็นไปตามหลักพุทธธรรมที่ชัดเจนเพราะยังไม่รู้และเข้าใจในหลักธรรมต่างๆ ได้ลึกซึ้ง แต่ท่านก็ปฏิบัติตนในการทำงานที่จะดูแลเด็ก (บุตร) ที่ท่านรับผิดชอบได้เป็นอย่างดี

นอกจากปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแล้วยังได้ทำให้ครูพี่เลี้ยง และบุคลากรได้บังคับบัญชา และเด็กได้มีส่วนร่วมในงานที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะพาเด็ก ร่วมหล่อเทียนพรรษา พาไปทำบุญที่วัด เป็นต้น เพื่อจะได้ซึมซับ และมีจิตสำนึกของชาวพุทธที่ได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม และยังได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการนี้

จากการสัมภาษณ์ คุณนพวรรณ รัตนดำรงอักษร^๖ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรในหน่วยสาธิตฯ ได้นำหลักพุทธธรรม**พรหมวิหาร ๔ และเบญจศีล** มาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรคือ ได้นำมาใช้ในการทำงานส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก (บุตร) ที่มีหน้าที่ทำร่วมกับหัวหน้าหน่วยฯ ในการวางแผน ส่งเสริม กระตุ้นพัฒนาการเด็ก(บุตร) ในหน่วยสาธิตโดยใช้แบบการส่งเสริมและกระตุ้น DSI (Developmental Screening Inventory) โดยได้นำ

หลักพุทธธรรมพรหมวิหาร ๔ มาใช้ในการทำงานเพื่อที่จะทำให้เด็ก (บุตร) ในความดูแลมีทั้งพัฒนาการทั้งด้านร่างกายและจิตใจไปในทางที่ดีเหมาะสมตามวัยของเด็ก (บุตร) โดยให้ความรัก ความเอ็นดูเด็ก (บุตร) ปฏิบัติต่อเด็ก (บุตร) ด้วยความหวังดีโดยเฉพาะเวลาปฏิบัติภารกิจรองพัฒนาการเด็ก (บุตร) ในด้านต่างๆต้องมีความหวังดีต่อเด็กอย่างจริงใจเพื่อให้เด็กเชื่อใจก็จะแสดงออกถึงพฤติกรรมอย่างเต็มที่ทำให้รับทราบพัฒนาการของเด็กอย่างแท้จริงเวลาเด็กทำกิจกรรมที่จัดให้ได้ดี แสดงความยินดี ชมเชย แสดงออกโดยการสัมผัสกอดเด็กเพื่อเป็นกำลังใจในการทำสิ่งที่ดีต่อไป แต่ถ้าเด็กทำไม่ได้หรือไม่ถูกต้อง จะให้กำลังใจและทำเป็นตัวอย่าง สอนเด็ก (บุตร) เพราะเขายังเล็ก การปฏิบัติอย่างนี้ทำให้เด็ก (บุตร) เกิดความอุ่นใจ มีความสุขที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ต่อไป แต่ถ้า

^๖ สัมภาษณ์ คุณนพวรรณ รัตนดำรงอักษร, พยาบาล สาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๙.

เด็ก (บุตร) ทำไม่ได้จริงๆก็ต้อง**อุเบกขา** ปล่อยวางไม่ทำให้ตัวเองเกิดอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังสอนให้เด็ก (บุตร) มี **ศีล ๕** ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ประยุทธิ์ ปยุตฺต) ได้กล่าวว่า^๗ ศีลอยู่ที่เจตนา ไม่คิดล่วงละเมิด หมายถึงเจตนาที่จะเบียดเบียนผู้อื่น ไม่เจตนาละเมิดระเบียบวินัย และศีลอยู่ที่การสำรวมระวัง คือ การสำรวมระวังคอยปิดกั้นหลักเว้นไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น **ศีล** จึงเป็นความประพฤติดีทางกายและวาจา ศีล ๕ สำหรับทุกคน คือ^๘ ๑. เว้นจากทำลายชีวิต ๒. เว้นจากถือเอาของเขาที่มีได้ให้ ๓. เว้นจากประพฤติดูผิดในกาม ๔. เว้นจากพูดเท็จ ๕. เว้นจากของเมา คือสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

โดยการนำมาใช้จากการปฏิบัติให้เด็กได้เห็น เป็นตัวอย่างที่ดี คือ ศีลข้อ ๑ มีความรักความเมตตาต่อเพื่อน ต่อสัตว์ ไม่เบียดเบียน รู้จักแบ่งปัน ศีลข้อ ๒ เวลาต้องการสิ่งของต่างๆต้องรู้จักขอ ไม่หยิบเอาตามใจตัวเอง ศีลข้อ ๓ ไม่เอาของรัก ของหวงของตนอื่น เช่น เวลาเด็กอยากได้ของเล่นเพื่อน ผู้ใหญ่เราต้องไม่ตามใจ ต้องสอนให้รู้ถึงความเป็นเจ้าของ ศีลข้อ ๔ ในการสื่อสารต้องพูดความจริง เช่น เวลาให้คำมั่นสัญญากับเด็กต้องทำตามที่ได้สัญญาไว้ ถ้ามีเหตุที่ไม่สามารถทำตามที่ได้ตกลงไว้ได้ก็ต้องมีการบอกอธิบายถึงเหตุผลที่ไม่สามารถทำตามที่ได้สัญญาให้เด็ก (บุตร) เข้าใจ และการอธิบายถึงผลเสียของศีลข้อ ๕ ในการเสพสิ่งเสพติดต่างๆให้เด็ก (บุตร) เห็นเป็นรูปธรรม เพราะเด็ก (บุตร) วัยนี้ยังเล็กยังไม่เข้าใจที่เป็นนามธรรมต้องให้เด็ก (บุตร) เห็นเป็นรูปภาพและอธิบายตามรูปภาพนั้นๆจากการที่จะสอนเด็กไม่ให้ข้องเกี่ยวกับอบายมุข ไม่ผิดศีล ผิดธรรม ที่สำคัญบุคคลที่สอนต้องทำเป็นแบบอย่างด้วย และยังมีการฝึกให้เด็กมีประสบการณ์ด้านต่างๆ ด้วยตนเอง

และจากการได้สัมภาษณ์ พี่เลี้ยงได้**ใช้หลักพรหมวิหาร ๔** ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก (บุตร) คือ^๙ ให้ความรัก ความเมตตาให้เด็ก (บุตร) ได้รับความอบอุ่น ไม่เป็นเด็กที่เอาแต่ใจตนเอง เป็นตัวอย่างในการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้กำลังใจเวลาเด็กทำกิจกรรมไม่ได้ตามวัตถุประสงค์ เอาใจใส่ดูแลเด็ก (บุตร) ทุกคนเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ และมีความปรารถนาให้เด็ก (บุตร) มีพัฒนาการที่ดี^{๑๐} โดยได้จัดกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมพัฒนาการให้เด็ก (บุตร) ทุกด้าน การจัดกิจกรรมให้เด็กเล็กๆบางครั้งมีปัญหาในการสื่อสาร ความสามารถรายบุคคลเพราะเด็ก (บุตร) ยังเล็ก จึงต้องมีความอดทน มีเมตตา

^๗ พระธรรมปิฎก (ประยุทธิ์ ปยุตฺต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๖๗.

^๘ พระธรรมปิฎก (ประยุทธิ์ ปยุตฺต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๙๒ – ๒๙๓.

^๙ สัมภาษณ์ คุณพิมพ์พร ทรัพย์เหม, พี่เลี้ยง หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐} สัมภาษณ์ คุณธันว์รัตน์ สร้อยนาค, ครูพี่เลี้ยง หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ในการสั่งสอนให้เด็ก (บุตร) สามารถทำกิจกรรมได้ เด็ก (บุตร) ทำได้บ้างไม่ได้บ้าง ก็ให้กำลังใจทั้งการพูดคุยกุศมเชย แสดงออกถึงความรัก ความห่วงใย ปรารภนาถิ จนทำให้เด็ก(บุตร) มีกำลังใจในการทำกิจกรรมนั้นๆได้ **ครูพี่เลี้ยง ที่ดูแลเด็ก(บุตร)อายุ ๑ ปี ๘ เดือน – ๓ ปี** การฝึกเด็ก (บุตร) โดย^{๑๑} การปฏิบัติให้เด็ก (บุตร) เห็น ฝึกและสอนให้เด็ก (บุตร) รู้จักความอดทน รู้จักการรอคอย ในการทำกิจกรรมกับเพื่อน ให้เด็ก (บุตร) รู้จักเข้าแถว รอตตามลำดับเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงทำให้เด็ก (บุตร) ใจเย็น เคารพกฎกติกาที่ตั้งไว้ ฝึกให้เด็ก (บุตร)^{๑๒} ไม่แย่งของเล่น รู้จักให้ รู้จักเสียสละ ไม่ทะเลาะ อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ครูพี่เลี้ยงยังเป็นตัวอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติโดยแสดงให้เด็ก (บุตร) เห็น ปฏิบัติในสิ่งที่ตกลงกันได้ และต้องมีสัจจะให้ตามที่มิข้อตกลงกันไว้ ทำให้เด็ก(บุตร) ได้ซึมซับความจริง ความดี ต่างๆที่ผู้ใหญ่ได้ทำ ฝึกให้ช่วยเหลือตนเองให้ได้มากที่สุดตามวัยของเด็ก (บุตร) ทำให้เด็กสามารถทำอะไรได้ด้วยตนเองจะไม่คอยมองหาแต่คนมาช่วย

จะเห็นได้ว่าการนำหลักพุทธธรรมมาใช้จะทำให้ผู้ใหญ่ได้รู้ ได้เข้าใจในการนำมาประยุกต์กับการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้ ดังความหมายของการพัฒนาเด็กตามหลักพระพุทธศาสนา ใน**ด้านร่างกาย** ทำให้มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย สามารถควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข มีความสุจริตทั้งกาย วาจา และใจ **ด้านจิตใจ – อารมณ์ – สังคม** มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม มีความเมตตากรุณา อ่อนน้อมถ่อมตน รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีความอดทน ไม่ย่อท้อ ขยันหมั่นเพียร มีจิตใจที่ร่าเริง สดใส เบิกบาน **ด้านปัญญา** สามารถแก้ปัญหาได้ตามวัย และมีเหตุผล ผล เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ดี

๔.๑.๒ ส่งเสริมให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

การส่งเสริมให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ทำให้เด็กมีเพื่อน มีสังคม ได้รู้ถึงกฎระเบียบ กติกาของสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีตามวัยของเด็กผู้ใหญ่จึงต้องให้การส่งเสริมโดยการจัดกิจกรรมให้เด็กได้เล่นรวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้มีการสื่อสาร รู้จักการแบ่งปัน การมีน้ำใจ จะทำให้เด็กสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยจึงได้ไปสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข จากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า ได้มีหลักพุทธธรรม**สังคหวัตถุ ๔** มาสอนให้รู้จักการให้ การมีน้ำใจช่วยเหลือ พูดคุยกุศมเชย ถึงการอยู่ร่วมกันในหมู่คณะโดยมีกฎกติกา และส่งเสริมในด้านการให้ การแบ่งปัน เริ่มจากการให้คน

^{๑๑} สัมภาษณ์ คุณเยี่ยมลักษณ์ เชื้อชุม, พี่เลี้ยง หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒} สัมภาษณ์ คุณเสาวนีย์ ขาติรักษา, ครูพี่เลี้ยง หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ในครอบครัว ให้เพื่อน กับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนขอทาน หรือการให้อาหารแก่สัตว์เลี้ยง
 ข้อ**ปิยะวาจา** พูดคุยด้วยน้ำเสียงที่ไพเราะ อ่อนหวาน เป็นมิตรไม่ทำน้ำเสียงที่ดุตัน เพื่อก่อให้เกิดการ
 สร้างสัมพันธภาพที่ดี เด็กก็จะซึมซับในสิ่งที่ดีที่ผู้ใหญ่ได้ปฏิบัติ และ **ใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔**
มรอาวาสธรรม ๔ โดยให้ความรัก ความปรารถนาดีกับเด็ก (บุตร) ที่ได้ดูแลอย่างเท่าเทียมกัน
 ตอบสนองความต้องการให้เด็ก (บุตร) มีความสุขกายสุขใจ เพราะเด็กวัยนี้ยังไม่สามารถตอบสนอง
 ความต้องการของตัวเองได้ครูพี่เลี้ยงจึงต้องมีความสังเกตพฤติกรรมของเด็ก (บุตร) ว่าจะต้องทำอะไร
 และตอบสนองสิ่งที่ต้องการที่เป็นประโยชน์ไม่เกิดโทษทั้งแก่ตัวเองและผู้อื่น การช่วยเหลือต่างๆเด็ก
 ได้รับความอุ่นใจ ทำให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีมีความกล้าแสดงออกกล้าตัดสินใจ การจัด
 กิจกรรมต่างๆให้เด็ก (บุตร) ถ้าเด็ก (บุตร) ทำได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์มีการชมเชยพูดคุยแสดงออก
 ถึงการยินดี ทำให้เด็ก (บุตร) เกิดความภาคภูมิใจ แต่ถ้าเด็ก (บุตร) ทำไม่ได้ก็ให้กำลังใจและค่อยสอน
 ค่อยส่งเสริมจนให้เด็ก (บุตร) ทำได้สำเร็จ การดูแลเด็ก (บุตร) ถ้าสิ่งไหนที่เกินความสามารถหรือเกิน
 กำลังที่จะทำได้ เกิดจากเหตุสุดวิสัยที่จะแก้ได้ก็ต้องรู้จักปล่อยวางเพราะสิ่งที่เราไม่สามารถแก้ได้
 ดังนั้นจึงต้องทำปัจจุบันให้ดีที่สุด ทำดีแล้วผลออกมาอย่างไรก็ต้องยอมรับ จะได้เกิดความสุขสบายใจไม่
 ทุกข์กับสิ่งนั้นๆในการดูแลที่จะทำได้ จากการได้นำหลักธรรมมาใช้ในการดูแลเด็ก (บุตร) สามารถทำ
 หน้าที่เป็นไปในทิศทางที่ดี ทำให้เกิดผลเป็นที่น่าพอใจ เด็ก (บุตร) มีความสุขกายสุขใจ กินอิ่ม นอน
 สบาย หายกังวล สอนให้เป็นพี่เลี้ยงต้องมี **มรอาวาสธรรม** ต้องมีความอดทนทั้งกายและใจเวลาที่ต้อง
 ดูแลเด็กโดยที่ไม่มีใครมาช่วยในขณะที่เด็กร้องไห้แง ถึงแม้จะทำงานเหนื่อยพอได้ใช้ธรรมะมาใช้ในการ
 การเตรียมใจ ทำให้การดูแลเด็กเป็นไปในทางที่ดี เด็กได้รับการตอบสนองทำให้เด็กมีอารมณ์ที่ร่าเริง
 ไม่แง่ง โป่งใจในการเลี้ยงดูของผู้ใหญ่ สอนให้เป็น ผู้มีวินัยทั้งกับตัวเองและผู้อื่น เคารพกติกา มีสมาธิ
 ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้บุตรได้จดจ่อมั่นคงกับกิจกรรมต่างๆที่จัดให้บุตรทำและจัดหาสื่ออุปกรณ์ เช่น
 หนังสือนิทาน ของเล่นเสริมทักษะเพื่อให้บุตรมีสติปัญญา มีทักษะในการแก้ปัญหาตามความสามารถ
 ของบุตร เลี้ยงดูบุตรด้วยความเมตตา กรุณา ความรักความเข้าใจ สอนไม่ให้ยึดติดกับสิ่งต่างๆ เช่น
 ไม่ให้ลูกติดขวดนมติดผ้าอ้อม เป็นต้นการยึดติดจะทำให้บุตรกังวลและไม่มั่นใจในตัวเองถ้าขาดสิ่งที่ติด
 จะทำให้เป็นการขัดขวางพัฒนาการของบุตรได้ การฝึกต่างๆก็ต้องใช้คำพูดที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน
 ไพเราะ ไม่ทำเสียงที่ดุตัน การปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี เพื่อให้บุตรได้ซึมซับและจดจำนำไปปฏิบัติ ชิน
 กับภาษาที่ดี เพื่อจะได้ใช้ในการสื่อสารกับผู้อื่นเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกไปในทางที่ดีที่พึงประสงค์
 ต่อไป

จะเห็นได้ว่าการที่เด็กจะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนั้นผู้ใหญ่ต้องคอยดูแล
 อบรมสั่งสอน และจัดกิจกรรมต่างๆที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน การทำงานร่วมกัน การใช้ชีวิตประจำวัน
 ร่วมกัน ต้องให้เด็กรู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันมี

น้ำใจ รู้กฎกติกาของสังคมไม่ว่าที่บ้าน ที่โรงเรียน ที่สาธารณะต่างๆ เด็กก็จะสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขไม่ไปเบียดเบียนหรือทำผิดกฎระเบียบตามสถานที่นั้นๆ

๔.๑.๓ สนับสนุนส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา

น้ำนมมารดาเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในช่วงแรกของชีวิต เป็นอาหารธรรมชาติที่สร้างขึ้นมาพร้อมกับการเกิดของบุตร น้ำนมมารดามีประโยชน์ต่อบุตร ทำให้บุตรเติบโตเร็ว แข็งแรง มีภูมิคุ้มกัน สะอาด ประหยัดค่าใช้จ่าย และที่สำคัญเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดากับบุตรให้มีความผูกพันกันมากขึ้น ดังที่ อธิปัตติกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข^{๑๓} ได้กล่าวว่า การส่งเสริมให้ลูกดื่มนมแม่ตามท้องที่การอนามัยโลกและยูนิเซฟได้แนะนำให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมตนเองอย่างเดียว ๖ เดือนเต็ม เนื่องจากนมแม่เป็นอาหารที่มีประโยชน์ต่อลูกมากที่สุด เพราะมีสารอาหารมากกว่า ๒๐๐ ชนิด และหัวน้ำนมหรือโคลอสตรัม ยังอุดมไปด้วยคาร์โบไฮเดรต โปรตีน วิตามิน เกลือแร่ ถือเป็นวัคซีนหยดแรกสำหรับลูก เพื่อเป็นช่วงที่มีภูมิคุ้มกันสูงสุด ในขณะที่เด็กแรกเกิดยังไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันเองได้ เด็กที่กินนมแม่จึงมีภูมิต้านทานโรค ช่วยกำจัดเชื้อโรค แบคทีเรีย ไวรัสและเพิ่มความแข็งแรงให้ระบบทางเดินหายใจ ระบบทางเดินอาหาร ส่งผลให้ลูกป่วยเป็นไข้หวัด ปอดอักเสบ ท้องร่วงน้อยกว่าทารกที่กินนมผสม ๒ – ๗ เท่า และ นิตยา ไทยาภิรมย์ และ อุษณีย์ จินตะเวช พูดถึงการเลี้ยงบุตรด้วยน้ำนมแม่ ว่า^{๑๔} เป็นอาหารที่มีความสำคัญที่สุด ปัจจุบันวงการแพทย์ได้มีการกระตุ้นให้ทารกดูดนมแม่ให้เร็วที่สุดหลังจากเกิดเพื่อเป็นการเสริมสร้างความผูกพัน น้ำนมระยะแรกจะมีโปรตีน วิตามิน และเกลือแร่ นอกจากนี้ยังมีภูมิคุ้มกันโรคและช่วยลดอาการท้องอืดของทารก การให้นมของมารดามีประโยชน์ ลดอัตราการเกิดโรคภูมิแพ้แม่ในครอบครัวมีประวัติการมีโรคภูมิแพ้อย่างรุนแรง ไม่ทำให้เด็กเป็นโรคอ้วน กระชับความผูกพันระหว่างมารดากับบุตร จากการได้สัมภาษณ์ คุณคุณจุรีพร ใจสุยะ^{๑๕} ที่ใช้หลักพุทธธรรม **พรวาสาธรรม** ในการนำมาใช้ในการให้นมบุตร ว่า ต้องมีความอดทนในการให้นมบุตร เพราะถึงแม้อากาศจะร้อน จะหนาว จะง่วง ตลอดจนถึงไม่สบายกายอย่างไร จะมีความต้องการในการทำธุระส่วนตัวเพียงใด ความเป็นแม่ก็ต้องมีความอดทนให้นมบุตรจนอัมเมื่อบุตรเกิดความหิวทุกครั้ง

^{๑๓} กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, **ข่าวแจก"กรมอนามัยแนะ ๑๐ วิธี พ่อกับแม่เลี้ยงลูก ส่งเสริมทารกได้ดื่มนมแม่ครบ ๖ เดือน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.anamai.moph.go.th/ewt_news.php?nid=9583 [๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๙].

^{๑๔} นิตยา ไทยาภิรมย์ และ อุษณีย์ จินตะเวช, **การดูแลเด็ก**, (เชียงใหม่ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ คุณจุรีพร ใจสุยะ, ผู้ปกครองบุตร หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

จะเห็นได้ว่าการเลี้ยงดูบุตรด้วยน้ำนมมารดาที่มาจากเลือดในอกของมารดามีประโยชน์ และเป็นอาหารที่สำคัญและดีที่สุดสำหรับบุตร แต่การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดานั้น จะต้องเตรียมตัวให้สะอาด เตรียมเครื่องใช้ต่างๆ ให้พร้อมแล้ว และมีความอดทนในการที่ต้องใช้เวลาให้นมบุตรจนอิ่ม เพียงพอต่อความต้องการของบุตร ไม่เห็นถึงความเหน็ดเหนื่อย ความไม่สบายตัวต่างๆ มารดาจึงต้องมีหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจให้มีความอดทนต่อสิ่งที่ทำเพราะความรักที่มีต่อบุตร เพื่อที่บุตรได้มีการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย และด้านอารมณ์เพราะถ้าเด็กไม่ได้รับการตอบสนองในความต้องการ คือ ความหิว เด็กจะไม่มีอาการเจริญเติบโต และจะมีอารมณ์หงุดหงิด งอแงไม่มีความสุขที่จะทำกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการต่างๆ ได้ ก็จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ไม่เหมาะสม

๔.๑.๔ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรของมารดาบิดา

การเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดาในปัจจุบัน จะเลี้ยงดูแบบตามใจ และไม่ให้บุตรรู้จักการรอคอย จะตอบสนองบุตรทันทีที่มีความต้องการสิ่งต่างๆ และไม่ให้บุตรได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เช่น เวลาเล่นจะดูแลไม่ให้บุตรได้เรียนรู้ถึงความเจ็บที่เกิดจากการไม่ระวัง บิดามารดาก็จะหาอุปกรณ์มาป้องกัน เพราะสิ่งที่บิดามารดาปฏิบัติต่อบุตรเพราะความรัก แต่บางครั้งรักมากจนเป็นการทำร้ายบุตร เพราะบุตรไม่สามารถที่จะได้เรียนรู้ในการแก้ปัญหาได้เอง จึงให้คำปรึกษาและให้ความรู้ในการดูแลบุตรแก่บิดามารดา โดยให้ความรักความเมตตา ตอบสนองต่อความต้องการของบุตรในสิ่งที่เหมาะสม ไม่ตามใจจนเกินไปทำให้เกิดปัญหาในการเลี้ยงดู เพราะถ้าเด็กไม่ได้ตั้งใจที่ต้องการจะงอแง ไม่ยอมทำกิจกรรมต่างๆ ที่จะส่งเสริมพัฒนาการของบุตร การเจอเหตุการณ์ที่บุตรไม่เชื่อฟัง การเลี้ยงดูไม่เป็นไปในทิศทางที่ดี จากการเจอปัญหา จากการสัมภาษณ์ คุณศรัณย์ แสงทอง^{๑๖} ได้ใช้**หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ และกรรม** โดยมุ่งให้บุตรได้รับความสุขทั้งทางกายและใจ ไม่ทำให้บุตรเกิดความทุกข์หรืออยู่ในภาวะที่ยากลำบากเพราะวัยนี้ยังคงต้องการความช่วยเหลือ ดูแลให้บุตรได้อยู่ดีมีสุข จิตใจผ่องใส ทำให้บิดามารดาเองก็มีความสุขพลอยยินดีกับบุตรที่เขามีความสุขทั้งกายและใจที่บิดามารดาได้เลี้ยงดูมา การเป็นตัวอย่างให้บุตรได้เห็นได้สัมผัสก็เป็นอีกวิธีที่จะทำให้บุตรมีพฤติกรรมและพัฒนาการที่ดีโดยมารดาบิดาใช้หลักธรรมเวลาที่มีพฤติกรรมหรืออารมณ์ไม่พึงประสงค์ เช่น เวลาโกรธหรือโมโหไม่ควรแสดงกิริยาที่ไม่เหมาะสมจึงต้องใช้ธรรมะมาปรับใช้กับการดูแลบุตรไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่สมควรแสดงออกมาและนำหลักธรรมมาส่งเสริมบุตรโดยได้จัดให้บุตรมีประสบการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยนำพาบุตรเข้าวัด ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางพุทธศาสนาและในโอกาสวันพิเศษ เพื่อให้บุตรได้เรียนรู้และปฏิบัติตนในการสืบทอดพระพุทธศาสนา รวมทั้งกลุ่มเกลา

^{๑๖} สัมภาษณ์ คุณศรัณย์ แสงทอง, ผู้ปกครองบุตร หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘.

จิตใจบุตรให้เป็นผู้มีความอ่อนโยนอยู่ในศีลธรรมอันดี บิดามารดาเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิต โดยยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในชีวิตประจำวัน โดยใช้หลักธรรมให้บุตรมีจิตใจที่มืความรัก ความเมตตา ต่อเพื่อร่วมโลกไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ โดยการพาไปปล่อยนกปล่อยปลา ไม่รังแก หรือเบียดเบียนสัตว์ ทำให้บุตรมีจิตใจที่อ่อนโยน ฝึกให้บุตรมีเหตุมีผล มีความปรารถนาดี รู้จักการให้กับผู้อื่นที่มีความเดือดร้อนหรือมีความต้องการ มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว และส่งเสริมให้บุตรรู้จักแสดงความยินดี ชื่นชมเวลาเห็นเพื่อนประสบความสำเร็จไม่ว่าจากการเรียน การเล่น โดยการแสดงออกทางภาษาท่าทางอย่างจริงใจ และได้พูดถึงเรื่อง**กรรม**คือ การกระทำ โดยสอนให้บุตรได้รู้ถึงเหตุและผลที่เราได้กระทำ เช่น หกล้ม เจ็บ เพราะตนเองไม่ระวังไม่ใช่นคนอื่นทำ ไม่โทษผู้อื่น ซึ่งกรรมในที่นี้ ไม่ใช่กรรมตามหลักพุทธศาสนาที่ว่า การกระทำของมนุษย์ที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความจงใจ^{๑๗} ซึ่งแสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อทำอะไรไปแล้วย่อมเกิดผลของการกระทำนั้น ถ้าทำดีต้องได้ผลดี ทำชั่วต้องได้ผลชั่ว ไม่มีทางเป็นอย่างอื่น นี่เป็นกฎเกณฑ์หลักพระพุทธศาสนา เรียกว่า กรรมนิยาม หรือ กฎแห่งกรรม และจากการได้สังเกตและมีส่วนร่วม ยังได้รับรู้ว่าทางหน่วยสาธิตฯ ยังได้นำหลักพุทธธรรม ทิศ ๖ มาประยุกต์ใช้ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร สอนให้บุตรทความดีละเว้นสิ่งที่ไม่สมควรทำหรือความชั่ว ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน และส่งเสริมให้การศึกษาบุตรโดยให้การสนับสนุนทุกด้านรวมถึงทุนทรัพย์และให้กำลังใจบุตรในการศึกษาเล่าเรียนตามวัย พร้อมให้บุตรรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในด้านต่างๆ ตามวัยของบุตร

จากการได้สัมภาษณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตร ปรากฏว่าได้มีหลักพุทธธรรมเข้ามาส่งเสริมให้บุตรมีพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมที่ดี หลักธรรมนี้มีประโยชน์ทำให้เด็กมีจิตใจที่มีความเมตตา มีความรักความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถช่วยเหลือตนเองในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีตามวัยของบุตร และสิ่งที่สำคัญ คือ ผู้ใหญ่จึงต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี การพูดพร่ำสอนเด็กเล็กๆ ยังไม่เข้าใจมากนักแต่ถ้าได้เห็นการปฏิบัติจนเป็นปรำจำทำให้เด็กได้ซึมซับเข้าไปในจิตใจและแสดงออกมาทางพฤติกรรมอย่างไม่ต้องได้สอนหรือบังคับ โดยจะเป็นไปตามธรรมชาติที่เด็กได้แสดงออกมา

๔.๑.๕ ส่งเสริมในการดูแลเด็กวัยทารกและวัยหัดเดินอย่างมีคุณภาพภายใต้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและงานวิจัย

การส่งเสริมเด็กในด้านต่างๆ รวมไปถึงพัฒนาการของเด็กโดยได้รับความรู้จากการที่ทางคณะกรรมการของหน่วยสาธิตฯ และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ได้มาทำการศึกษาและวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับ การเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก ทำให้ได้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงใน

^{๑๗} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๖/๕๓.

สิ่งที่ยังไม่เป็นที่พอใจ ที่จะทำให้เด็กมีการพัฒนาไปในทางที่ดี และงานวิจัยการเฝ้าระวังและควบคุม การติดเชื้อ รวมไปถึงโรคติดต่อในการอยู่ร่วมกันในคนหมู่มากโดยได้มีแนวทางป้องกัน สำหรับผู้ใหญ่ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องให้มีการปฏิบัติล้างมือหลังบ่อยๆ จากการทำกิจกรรมต่างๆ การป้องกันการแพร่กระจาย ของโรคโดยการปฏิบัติตนในการใส่ผ้าปิดปากเวลาเป็นหวัด หรือมีอาการไอ เพื่อไม่ให้เชื้อโรคที่อาจจะ ติดต่อไปถึงเด็กได้ และกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่ล่าช้าให้มีพัฒนาการที่ปกติ โดยได้แนวทางจากงานวิจัย เรื่องวิเคราะห์พัฒนาการเด็กในหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของ นางสมจิต เกียรติวัฒนเจริญ^{๑๔} ทำให้ได้ทราบถึงพัฒนาการของบุตรใน หน่วยสาธิตฯ เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในการส่งเสริม กระตุ้น บุตรที่มีพัฒนาการล่าช้า ไม่สมวัย ในแต่ละด้าน โดยได้จัดทำแผนในการส่งเสริมและกระตุ้น ในการจัดกิจกรรมตามแผนที่ได้ วางไว้ร่วมกับบิดามารดา และพี่เลี้ยงเด็ก และทำการบันทึกข้อมูลเพื่อติดตามถึงผลจากการได้ทำ กิจกรรมส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการบุตร จึงทำให้บุตรในการดูแลของหน่วยสาธิตฯ มีพัฒนาการที่ เป็นปกติ เหมาะสมตามวัย

ซึ่งจากการที่ได้สัมภาษณ์ทางหน่วยสาธิตฯ ไม่ได้พูดถึงการนำหลักธรรมมาใช้ในการ กิจกรรมในด้านนี้ แต่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงการที่ทางหน่วยสาธิตฯ ได้กระทำเป็นความรัก ความเมตตา เพื่อต้องการให้เด็กได้รับการเลี้ยงดู ส่งเสริมให้ได้รับในสิ่งที่ดี เพื่อทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตมี พัฒนาการที่ดี มีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการ พัฒนาประเทศต่อไป

๔.๑.๖ พัฒนาวិชาการ และการวิจัยการดูแลเด็กวัยทารกและหัดเดิน

ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรให้เหมาะสมตามวัยทุกด้าน บุคลากรในหน่วยสาธิตฯ ได้มี การพัฒนาวิชาการโดยได้เข้ารับการอบรมให้มีการเลี้ยงดูที่ทันต่อสภาวะเหตุการณ์ในปัจจุบัน และยัง ได้มีการศึกษาเพื่อที่จะทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็กได้อย่างสมบูรณ์ และยังทำให้ได้รับโอกาสในการเป็น วิทยากรให้ความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากหน่วยงานอื่นที่มีส่วนในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จึง ต้องมีความเสียสละเวลาส่วนตัวในวันหยุด เพื่อที่จะทำให้ได้มีการพัฒนาด้านวิชาการในการนำ หลักการที่มีความเหมาะสมตามช่วงวัยของเด็กมาจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีประสบการณ์ มีการเรียนรู้ นำไปสู่การมีพัฒนาการที่ดี และส่วนงานวิจัยก็ได้มีการพัฒนาเป็นประจำเพื่อจะได้นำผลในการ

^{๑๔} สมจิต เกียรติวัฒนเจริญ, การวิเคราะห์ พัฒนาการเด็กในหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็ก เล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการในเด็กพัฒนาการล่าช้า, Z หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

ศึกษาวิจัยมาปรับปรุง ประยุกต์ใช้ในการดูแล เลี้ยงดู ส่งเสริม และการให้บริการแก่เด็ก (บุตร) และมารดาบิดาได้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อที่จะทำให้บุตรมีพัฒนาการที่ดีเหมาะสมตามวัย

จากการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์ โดยผู้บริหาร พยาบาล นักโภชนาการ ครูพี่เลี้ยง และบิดามารดา ได้มีการส่งเสริมกระตุ้นบุตรโดยได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ควบคู่กับการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บุตรหรือเด็กในความดูแลมีความสุข มีพัฒนาการที่ดีทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีคุณภาพต่อไป

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบถึงผลการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งทำให้อยู่ในประเด็นในการทำการศึกษาวิจัยที่จะส่งเสริมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน คือ ในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จึงทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร

๔.๒ ผลสัมฤทธิ์ในการส่งเสริมพัฒนาการบุตร

จากการศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิตการสร้างสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้ใช้หลักพุทธธรรมกับกิจกรรมทั้ง ๖ ข้อ จึงทำให้ทราบผลของพัฒนาการบุตรทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านร่างกาย ๒) ด้านอารมณ์ ๓) ด้านสังคม ๔) ด้านสติปัญญา

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ผู้วิจัยพบว่า การส่งเสริมพัฒนาการบุตรโดยใช้หลักพุทธธรรมดังนี้

๑. ไตรสิกขา ๓
๒. พรหมวิหาร ๔
๓. ขรวาสาธรรม ๔
๔. สังคหวัตถุ ๔
๕. ศีล ๕
๖. ทิศา ๖

๔.๒.๑ ด้านร่างกาย

ผลสัมฤทธิ์ในด้านร่างกายผู้วิจัยพบว่า ในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย โดยใช้หลักพุทธธรรม **ขรวาสาธรรม ๔** ทำให้บุตรได้รับการส่งเสริมโดยได้รับอาหารที่ดี มีประโยชน์ ปลอดภัย มีสารอาหารครบเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายบุตรแต่ละวัย ทำให้มีกำลังในการ

ร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำท่าทางประกอบเพลง การทรงตัว การวิ่ง กระโดดและปีนป่ายได้ คล่องแคล่วและทรงตัวได้มั่นคง ที่ทำให้บุตรได้มีพัฒนาการที่ดี และทำให้บุตรมีการเจริญเติบโต มีน้ำหนัก ส่วนสูง และสัดส่วนของร่างกายสมส่วน มีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวเป็นไปตามขั้นตอน ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง พัฒนาการด้านร่างกายเป็นพื้นฐานที่ดีในการที่จะทำให้พัฒนาการด้านอื่นๆ เป็นไปในทางที่ดี สมวัย

๔.๒.๒ ด้านอารมณ์

ผลสัมฤทธิ์ในด้านอารมณ์ผู้วิจัยพบว่า ในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ โดยใช้หลักพุทธธรรม**พรหมวิหาร ๔** เมตตา กรุณา มุทิตา ขรवासธรรม ๔ ข้อ ขันติ สังคหัตถุ ๔ ข้อ ปิยะ วาจา ทำให้บุตรรู้จักการรอคอย มีความอดทน รู้จักการให้ รู้จักการแบ่งปัน มีความสุข บุตรที่หน่วย สาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้มีพื้นฐานด้าน คุณธรรม มีมารยาทที่ดี มีน้ำใจ ซึมซับความอ่อนน้อมในการถ่ายทอดของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ ส่งเสริมพัฒนาการของบุตรในหน่วยสาธิตฯ เพื่อจะได้เป็นคนดี อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ปฏิบัติ ตนอย่างถูกต้องตามหลักธรรม และละเอียดต่อการกระทำความชั่ว รู้และเข้าใจในสิ่งที่ควรทำและไม่ ควรทำ บุตรจะเป็นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ และมีจิตใจที่ดีงาม มีพัฒนาการสมวัยและมี สุขภาพจิตที่ดี โดยสังเกตได้จากการมีอารมณ์ร่าเริง ยิ้มแย้มแจ่มใส

๔.๒.๓ ด้านสังคม

ผลสัมฤทธิ์ในด้านสังคมผู้วิจัยพบว่า ในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสังคม โดยใช้หลัก พุทธธรรม**พรหมวิหาร ๔** ข้อ เมตตา กรุณา มุทิตา ขรवासธรรม ๔ สังคหัตถุ ๔ ข้อ ทาน และ **ศีล ๕** บุตรได้รับการส่งเสริมในการร่วมกิจกรรมทางด้านสังคม ทำให้มีพัฒนาการในการปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ และกับบุคคลอื่นได้ดี เพราะหลักธรรมมีเมตตา กรุณา ทำให้สามารถปรับตัวได้ ง่ายกับสถานการณ์ต่างๆ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีความอดทนในการฝึกตอนเริ่มแรก ที่จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น ทานข้าวโดยใช้ช้อนตัก อาหารรับประทานเองได้โดยไม่ต้องมีใครมาคอยช่วย สามารถใส่เสื้อผ้า เข้าห้องน้ำทำธุระ ได้เอง ทำให้แบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูได้มาก และเห็นการมีพัฒนาการของบุตรไปในทิศทางที่ดี

๔.๒.๔ ด้านสติปัญญา

ผลสัมฤทธิ์ในด้านสติปัญญาผู้วิจัยพบว่า ในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา โดยใช้หลักพุทธธรรม**ไตรสิกขา ๓** บุตรได้ร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ทำให้บุตร รู้จักการให้ รู้จักการแบ่งปัน ไม่เบียดเบียนตัวเองและผู้อื่น มีความเมตตาไม่รังแกเพื่อนและไม่

เบียดเบียนสัตว์ มีจิตใจที่มั่นคง มีสมาธิในการร่วมกิจกรรม และมีสมาธิในการเรียนรู้มากขึ้นเพื่อให้เกิดพัฒนาการที่ดี และมีปัญญา ในการรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกที่ควรในการนำหลักธรรมมาใช้ทำให้บุตรเกิดพฤติกรรมที่ดี ที่เหมาะสม จะทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต มีความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหา มีพัฒนาการด้านภาษาที่รู้จักพูดคุยในสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์ และเข้าใจสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลตามความเป็นจริง สามารถนำความรู้มาใช้ในการชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้น ได้มีการประเมินการเจริญเติบโต โดย การน้ำหนัก วัดส่วนสูง และรอบศรีระ การประเมินพัฒนาการตามหลักวิชาการโดยใช้แบบประเมินและส่งเสริมพัฒนาการของโรงพยาบาลราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่จะมีพัฒนาการที่ดีทั้ง ๔ ด้าน ในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง ย่อมมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองเท่ากับผู้ใหญ่ ฉะนั้น พุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็ก เพราะเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่ดิ่งมทางกาย วาจา และจิตใจแล้ว ย่อมเป็นผู้ประเสริฐได้ วัยจึงไม่ได้เป็นตัวชี้วัดทางพระพุทธศาสนาว่า คนดีจะต้องเป็นผู้ใหญ่เท่านั้น เด็กที่ได้รับการพัฒนาและฝึกฝนอบรมย่อมเป็นคนดีได้เช่นกัน

๔.๓ สรุปการนำหลักพุทธธรรมไปใช้เพื่อการส่งเสริมพัฒนาการบุตร

จากการที่หน่วยสาธิตการสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมพัฒนาการให้กับบุตร ดังนี้

ตารางหลักพุทธธรรมและกิจกรรม ตัวชี้วัดพัฒนาการบุตรของหน่วยสาธิต

การสร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

หลักพุทธธรรม	การส่งเสริมพัฒนาการบุตร	กิจกรรมการส่งเสริม	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
ฆราวาสธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ ศีล ๕ ไตรสิกขา ๓	การส่งเสริมให้เด็กมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการที่ดี	๑.ด้านร่างกาย กระตุ้นให้เด็กรับประทานอาหารโดยพูดถึงประโยชน์ในการรับประทานอาหาร ให้เด็กได้เคลื่อนไหวโดยทำท่าทางประกอบเพลง และได้ซั้่งน้ำหนักวัดส่วนสูง ๒.ด้านอารมณ์ เด็กสามารถควบคุมอารมณ์โดยแยกเด็ก	- บุตรมีการเจริญเติบโต มีสุขภาพที่แข็งแรง สมส่วน เคลื่อนไหวร่างกายได้คล่องแคล่วว่องไว - มีความประพฤติ มีจิตใจที่ดี มีคุณธรรม

		ออกจากสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ๓.ด้านสังคมให้เด็กรู้จักการรอคอย รู้จักการมาก่อน-หลัง โดยเข้าแถวตามคิวเวลาไปรับประทานอาหารหรือเล่นของเล่น สอนให้เด็กรู้จักความเสียสละ โดยแบ่งปันขนม ของเล่นให้เพื่อน ๔.ด้านสติปัญญา โดยจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ กระตุ้นพัฒนาการด้วยการไม่ปิดกั้นในสิ่งที่ถูกต้อง ให้เด็กเล่นตามพัฒนาการโดยจะคอยเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด	มีเมตตากรุณา - มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความอดทน - ขยันหมั่นเพียร - สามารถแก้ปัญหาได้ตามวัย และมีเหตุผล มีผล เข้าใจสิ่งต่างๆ ได้ดี
ชมราชาวาสนธรรม ๔ ข้อ ขันติ พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ ข้อ ปิยวาจา	การส่งเสริมให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้	๑.โดยจัดกิจกรรมให้เด็กรู้จักกฎกติกาและปฏิบัติตามกฎกติกาต่างๆ ฝึกให้รู้จักการรอคอย รู้จักการแบ่งปัน มีน้ำใจเวลาเล่นเป็นกลุ่ม เวลารับประทานอาหารและทำกิจกรรมต่างๆ ที่มีส่วนร่วมกัน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี ด้วยการเอาใจใส่ผู้อื่น รู้จักการช่วยเหลือ การพูดจาไพเราะ เพื่อสร้างความเป็นมิตรกับผู้อื่น	- บุตรรู้จักการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักแบ่งปันมีน้ำใจ รู้กฎกติกาของสังคมไม่ว่าที่บ้าน ที่โรงเรียน ที่สาธารณะต่างๆ
ชมราชาวาสนธรรม ๔ ข้อ ขันติ	การสนับสนุนส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา	๑. โดยได้จัดห้องสำหรับให้นมมารดาไว้บริการในหน่วยสาธิตฯ สำหรับมารดาที่ไม่สามารถมา	- บุตรมีภาวะเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย และด้าน

		ให้นมลูกได้ สามารถบีบใส่ขวดหรือปั๊มมาให้ทางหน่วยสาธิตฯไว้ ทางเจ้าหน้าที่ได้จัดเตรียมที่เก็บไว้รองรับและนำมาอุ่นตามอุณหภูมิที่เหมาะสมให้เด็กได้ดูดกินเมื่อเด็กต้องการ ๒.มารดาต้องมีความอดทน เพราะการให้นมบุตรบางครั้งมีความต้องการทำธุระส่วนตัวที่รีบด่วนหรือมีความไม่สบายตัว และบางครั้งบุตรกัด ก็ต้องทนเพื่อให้บุตรได้รับนมจนอิ่ม	อารมณ์เพราะบุตรได้รับการตอบสนองในความต้องการ คือความหิว เด็กจะไม่มีอาการเจริญเติบโต และจะมีอารมณ์หงุดหงิด งอแงไม่มีความสุข ถ้าไม่อิ่มท้อง
พรหมวิหาร ๔ ข้อ เมตตา กรุณา มุทิตา	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรของมารดาบิดา	๑.จัดทำสมุดรายงานการเจริญเติบโตและพัฒนาการเพื่อร่วมกันดูแลบุตรถ้าบุตรมีพัฒนาการไม่เป็นไปตามวัย ๒.มีการประชุม อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการ พร้อมทั้งโรคฮิตในแต่ละฤดู ๓.จัดทำเอกสารแผ่นพับความรู้เรื่องต่างๆ และจัดบอร์ดสาระน่ารู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กให้มารดาบิดาได้รับความรู้ที่จะนำไปปฏิบัติดูแลบุตร ๔.ให้บุตรรู้จักการให้ การแบ่งปัน เริ่มจากการให้คนในครอบครัวก่อน กับเพื่อน กับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนขอทาน หรือการให้อาหาร	- มารดาบิดาให้ความร่วมมือปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ตกลงพูดคุยกัน ทำให้บุตรมีความสามารถเป็นไปตามวัยทั้งการเจริญเติบโตและพัฒนาการ มีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง - บุตรจะเป็นคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ ไม่โมโห โวยวาย มีมนุษยสัมพันธ์และมีจิตใจที่ดี มีสติปัญญาสมวัย

		แก้สัตรีการยินดีกับการกระทำดี ของผู้อื่น เริ่มจากคนใกล้ตัวของ บุตรหรือตัวบุตรเอง เวลาใคร ทำดีมีการพูดคุยยอชมเชย ให้ บุตรได้เห็นได้ยินเด็กก็จะซึมซับ การมีน้ำใจ ถ้าเป็นตัวบุตรต้อง ได้รับทั้งคำพูดน้ำเสียงที่แสดง ถึงความยินดี และที่สำคัญการ สัมผัสร่างกายเด็กจะรับรู้ถึงการ ทำดีที่ได้รับสิ่งที่ดี	
-	การส่งเสริมการดูแล เด็กวัยทารกและหัด เดินอย่างมีคุณภาพ ภายใต้ความรู้ที่ได้ จากการศึกษาวิจัย	๑.ได้ดำเนินการวิจัยในรูปแบบ ต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จนถึงปัจจุบัน มีทั้งหมด ๑๖ เรื่อง และอยู่ในช่วงดำเนินการ อีก ๒ เรื่อง	- ทำให้เด็กได้รับการ ดูแลตามหลักวิชาการ ทำให้เด็กมีพัฒนาการ และการเจริญเติบโต ที่สมวัย
-	การพัฒนาวิชาการ และการวิจัยในการ ดูแลเด็กวัยทารกและ หัดเดิน	๑. มีการพัฒนาแผนการกระตุ้น พัฒนาการ มาประยุกต์และ ปรับกิจกรรม ๒. มีการประชุมอบรมเพื่อ เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ และ มีรูปแบบต่างๆ ในการให้บริการ เช่น ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง เด็กที่มารับบริการที่เกี่ยวข้องกับ การดูแลเด็กทารกและเด็กวัย หัดเดิน	- บุ ต ร มี ก า ร เจริญเติบโตและมี พัฒนาการที่ดี โดยได้ ทำการประเมินทุก เดือนโดยใช้แบบการ ป ร ะ เ מ น ข อ ง โรงพยาบาลราชานุ กุล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในหน่วยสาธิตการ
สร้างเสริมสุขภาพเด็กเล็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยได้นำข้อมูลที่ได้มา
วิเคราะห์ และได้ผลสัมฤทธิ์ในการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมในการส่งเสริม

พัฒนาการด้านต่างๆ ให้กับเด็ก และได้สรุปในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก และได้ผลจากการร่วมกิจกรรมดังที่ได้กล่าวมา

การอบรมเลี้ยงดูบุตรให้พัฒนาอย่างถูกต้อง สมบูรณ์จะต้องส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทั้ง กายและจิตใจ ส่วนกายต้องสงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของเลี้ยงดูให้มีความเจริญเติบโต มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง ส่วนของจิตใจต้องสงเคราะห์ด้วยธรรม ปลุกฝังคุณลักษณะทางจิตใจ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม การอบรมสั่งสอนของบิดามารดามีความสำคัญต่อพัฒนาการทุกด้านของบุตร โดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ควรปลูกฝังให้กับบุตรตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตใหญ่ เมื่อบุตรได้รับการสั่งสม ตั้งแต่ยังเล็ก จะส่งผลให้เคยชินและมีพฤติกรรมที่ดีงาม พระพุทธศาสนาถือว่าบทบาทของผู้เลี้ยงดูมีความสำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นบิดามารดา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกๆ ด้าน และการเลี้ยงดูบุตรตามนัยของพระพุทธศาสนามีใช่เพียงการเลี้ยงดูให้เติบโตเท่านั้น แต่บิดามารดาและผู้เลี้ยงดูบุตรจะต้องเลี้ยงด้วยความรัก ความอบอุ่น อบอุ่น อบอุ่น ชี้แนะในสิ่งที่ถูกที่ควร และช่วยเหลือตามความเหมาะสม จะส่งผลให้บุตรมีพัฒนาการทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เติบโตและพัฒนาไปตามวัยทำให้บุตรสามารถปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข